

Тараненко Ганна Геннадіївна

Національний університет «Кієво-Могилянська академія» (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-2588-4941>

e-mail: taranenkoann@yahoo.com

АКТУАЛЬНІСТЬ КРИТИЧНОГО ДИСКУРС-АНАЛІЗУ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Резюме

Критичний аналіз дискурсу є одним із продуктивних методів дослідження в царині політології. Важливо конкретизувати актуальність критичного аналізу дискурсу як методу вивчення дезінформації з огляду на боротьбу між демократією та авторитаризмом, що триває в усьому світі. З метою окреслення актуальності критичного дискурс-аналізу як методу дослідження дезінформації авторка використала метод кейс-стаді. У підсумку можна стверджувати, що критичний дискурс-аналіз є продуктивним методом дослідження дезінформації. Критичний аналіз дискурсу наголошує на конструюванні соціальних ідентичностей, що може допомогти вивчити природу дезінформаційних кампаній, спрямованих на створення та просування певних політичних наративів і охоплення ширшої аудиторії з метою введення її в оману. Критичний дискурс-аналіз поширення дезінформації може допомогти деконструювати механізми, за допомогою яких здійснюються маніпуляції питаннями мови та влади для досягнення певних політичних цілей. Це особливо актуально в нинішню добу так званої «постправди», коли думки та упередження часто стають впливовішими за факти та цифри.

Дезінформаційні кампанії стали широко розповсюдженими у всьому світі, особливо після президентських виборів у США 2016 року та референдуму Brexit у Великобританії. Дезінформація також широко використовується в інформаційному вимірі триваючої російсько-української війни з метою введення в оману різних аудиторій та досягнення відповідних політичних і військових цілей. Можна зробити висновок, що критичний дискурс-аналіз є одним із перспективних якісних методів дослідження дезінформації. Зокрема, він є актуальним у контексті посилення глобального

протистояння між авторитаризмом і демократією. Цей метод може бути продуктивним для дослідження дезінформації в політичному контексті.

Ключові слова: критичний дискурс-аналіз, Україна, російсько-українська війна, дезінформація, демократія, методи дослідження, міжнародна безпека

Вступ

Критичний аналіз дискурсу є одним із продуктивних методів дослідження в царині політології. Норман Феркло і Рут Водак зазначають, що критичний дискурс-аналіз розглядає дискурс—використання мови в усному та письмовому мовленні—як форму «соціальної практики» [1, с. 15]. Дискурс є соціально сконструйованим і соціально зумовленим—він конститує ситуації, об'єкти знання, соціальні ідентичності та стосунки між людьми та групами людей, і водночас він є конститутивним, оскільки допомагає підтримувати соціальний статус-кво, а також сприяє його перетворенню [1, с. 15].

Термін політичний дискурс став важливим поняттям у політологічних дослідженнях. Важливо зазначити, що політичний дискурс визначається як «фрагмент усної чи письмової мови, наділений політичним значенням; фрагмент мови, що відображає політичну, соціальну, епістемологічну та риторичну практику групи; або здатність мови відображати й обмежувати цю практику в групі, а також впливати на неї» (Енциклопедія постмодернізму, с. 126, цит. у Вібла, 2017), і дискурс як «складний соціолінгвістичний феномен сучасного комунікативного середовища, яке визначається... його соціокультурними, політичними, прагматичними, ситуаційними, психологічними та іншими чинниками» (Серажим, с. 7, цит. у Вібла, 2017) [2, с. 43]. Опис дискурсу як соціальної практики передбачає діалектичний зв'язок між конкретною дискурсивною подією та ситуацією, інституцією та соціальною структурою, яка її обрамляє: дискурсивна подія їх формує, але водночас формується ними [1, с. 15].

Використання дезінформації як інструменту політичного впливу, а часом і як засобу ведення інформаційних війн, останнім часом стало одним із ключових викликів для забезпечення міжнародної безпеки. Дезінформація, визначена як «неправдивий або оманливий контент, який поширюється з наміром обдурити або досягти економічної чи політичної вигоди та який може завдати шкоди суспільству», є основною загрозою для демократій [3, с. 7]. Останніми роками дезінформація в соціальних медіа стала предметом занепокоєння як дослідників демократії, так і фахівців у галузі соціальних наук—«визначальною темою політичної комунікації нашого часу» [4, с. 2]. Занепокоєння щодо дезінформації в цифровому просторі зросло після президентських виборів у США та референдуму Brexit у Великобританії у 2016 році [5, с. 1]. Тема дезінформації стала актуальною

після президентських виборів у США 2016 року, коли стало зрозуміло, що соціальні медіа використовуються для іноземного втручання [4, с. 2]. Зокрема, під час президентських виборів у США 2016 року російська організація, відома як Агентство інтернет-досліджень (IRA), пов'язана з Кремлем, керувала тисячами фейкових акаунтів у Facebook, Twitter, Instagram та інших соціальних мережах [4, с. 2]. Що стосується референдуму Brexit, було виявлено, що британсько-американська компанія Cambridge Analytica використовувала особисті дані мільйонів американців — отримані без їхньої згоди — для спрямування повідомлень виборцям від імені кампанії Трампа (Палма 2018; Вайлі 2019, цит. у Фаркас і Сіа) [4, с. 2]. Після цього цю компанію звинуватили у співпраці з IRA (Палма 2018; Вайлі 2019, цит. у Фаркас і Сіа) [4, с. 2].

Подальші ризики поширення дезінформації стали очевидними пізніше. Викриття дезінформації у президентській виборчій кампанії в США та Brexit збіглося зі зростанням поширення «фейкових новин» у політичних дебатах — розповсюдження неправди під виглядом новин (Тендок та ін., 2018, цит. у Фаркас і Сіа), а також використання дезінформації політичними акторами для атакування та делегітимізації політичних опонентів (Фаркас і Шоу 2018; Хабгуд-Коте 2018, цит. у Фаркас і Сіа) [4, с. 2]. Висловлювалися аргументи щодо жорсткішої нормативної бази для Інтернет-джерел, щоб підтримувати довіру громадськості до демократичних інститутів, і в грудні 2020 року Європейська комісія офіційно опублікувала проєкт Закону про цифрові послуги (DSA), нового нормативного акту, частково розробленого для боротьби з поширенням дезінформації у цифровому просторі [5, с. 1]. Сандгольм (2022), зокрема, розглядає дискурсивну роль медіа в смислотворенні громадськістю законодавства та, певною мірою, в регулюванні Інтернету загалом [5, с. 1].

Одним із продуктивних методів вивчення дезінформації може стати критичний дискурс-аналіз. Дослідники дезінформації можуть отримати вигоду від участі в дослідженнях дискурсу, підходячи до кейсів як до дискурсивних конструкцій, що виникають із переплетення норм, практик, відносин влади та дизайну платформ [4, с. 3]. Отже, необхідно визначити актуальність критичного дискурс-аналізу як методу вивчення дезінформації з огляду на триваючу боротьбу між демократією та авторитаризмом у всьому світі. *Мета* дослідження полягає в окресленні актуальності критичного дискурс-аналізу як методу дослідження дезінформації на сучасному етапі, зокрема, щодо російсько-української війни. *Завдання* дослідження — описати принципи критичного дискурс-аналізу, визначити тенденції поширення дезінформації у світі, представити характеристики дезінформації, яка використовується як зброя під час російсько-української війни, та визначити роль критичного дискурс-аналізу як методу вивчення дезінформації.

Методи дослідження

З метою окреслення актуальності критичного дискурс-аналізу як методу дослідження дезінформації авторка використала метод кейс-стаді. Цінність підходу кейс-стаді добре визнана в сферах бізнесу, права та політики [6, с. 1]. Водак стверджує, що якісне етнографічне та історичне, міждисциплінарне дослідження здатне виявити й пояснити тонкощі й хитросплетіння повсякденної політики [7, с. 26]. Підхід кейс-стаді дозволяє поглиблено, багатогранно досліджувати складні проблеми у реальному житті [6, с. 1]. Тематику критичного дискурс-аналізу та дезінформації досліджували такі вчені, як Водак (1996, 2009, 2015), Вібла (2017), Вілмер (2021), Фаркас і Сіа (н/д), Сандгольм (2022), Кроу та ін. (2011), Каммінгс та ін. (2020) та Юськів та ін. (2022).

Результати та обговорення

Критичний дискурс-аналіз достатньо широко застосовується у політологічних дослідженнях. Він використовується для вивчення нагальних питань у царині соціальних наук. Критичний дискурс-аналіз є одним із типів аналізу дискурсу, який має на меті «зрозуміти, викрити та, зрештою, опиратися соціальній нерівності» (ван Дейк с. 352 2005, цит. у Каммінгс та ін., 2020) [8, р. 99]. Критичний дискурс-аналіз зосереджується на взаємозв'язку між дискурсом та іншими елементами соціальних практик, зокрема, такими, як формування політики [8, с. 99].

Серед основних принципів критичного дискурс-аналізу можна виділити такі: — критичний дискурс-аналіз стосується соціальних проблем — це аналіз лінгвістичних і семіотичних аспектів соціальних процесів і проблем; — владні відносини є дискурсивними — критичний дискурс-аналіз наголошує на мовній та дискурсивній природі відносин соціальної влади в сучасних суспільствах; — дискурс конститує суспільство та культуру і водночас конститується ними; — дискурс виконує ідеологічну функцію: ідеології — це певні способи репрезентування та конструювання суспільства, які формують нерівні владні відносини, відносини домінування та експлуатації; — дискурс є історичним: його неможливо відтворити та зрозуміти без урахування контексту; — взаємозв'язок між текстом і суспільством, між мікро- і макро-, є опосередкованим: ми стаємо посередниками між фактичним текстом і ширшими соціальними практиками, в яких цей текст міститься; — дискурс-аналіз базується на інтерпретації та поясненні. Критичне читання передбачає систематичну методологію та ретельне вивчення контексту; — дискурс є формою соціальної дії: критичний аналіз дискурсу є соціально обґрунтованою науковою парадигмою [1, с. 17].

Дискурсивну природу владних відносин досліджували чимало вчених-суспільствознавців. Ван Дейк (1989: 19ff, цит. у Водак, 1996) визначає взаємодію між тими, хто має, і тими, хто не має влади, таким чином:

людина, яка має владу (А), контролює когнітивні умови такі, як бажання, плани тощо іншої особи (Б), водночас ця інша особа (Б) визнає цей контроль [1, с. 64]. Фуко (1977), Бурдьє (1987) і Ван Дейк (1989), цит. у Водак (1996), розуміють соціальну владу як дискурсивний контроль: хто має доступ до різних типів дискурсу, хто може, а хто не може розмовляти з ким, у яких ситуаціях, на які теми тощо [1, с. 65]. Чим більше влади у людей, тим більше у них вербальних можливостей у дискурсі [1, с. 65].

Важливим сегментом аналізу дискурсу є дослідження дискурсивних розладів. Як в інституціях, так і в повсякденному житті, людина постійно стикається з різними видами таких розладів дискурсу, які аж ніяк не є випадковими чи хаотичними; вони мають власний порядок і виконують певні функції виключення, влади, виправдання та легітимації [1, с. 170]. Водак робить висновок, що вони виявляють і відтворюють певні інтереси еліт у наших суспільствах, інтереси, які відрізняються від контексту до контексту та ситуації до ситуації [1, с. 170].

Поширення дезінформації наразі є одним із найсерйозніших викликів демократії у всьому світі. Розчарування та гнів членів «демосу», спрямовані проти офіційних і законних представників, на думку Лакло, є джерелами сучасних популістських рухів і популістських партій [9, с. 28]. Згідно з положеннями такого політичного популізму, наприклад, «бюрократи у Вашингтоні», «технократи в Брюсселі», «ліберальні еліти» або «зламана/корумпована система» є метонімічними номінаціями та метафорами, що критикують домінуючу самореферентність демократії (тобто демократії заради неї самої) [9, с. 29]. Таким чином, Водак припускає, що «політична діяльність» сильно залежить від контексту, на який впливають національні традиції та політичні системи, поведінка та імідж політиків, способи впровадження, організаційні структури та антагоністичні політичні інтереси [9, с. 26].

Критичний дискурс-аналіз є ефективним методом для вивчення дезінформації як явища, пов'язаного з неналежним функціонуванням систем публічної комунікації. Зокрема, Фаркас і Сіа аналізують роль дискурсу в дослідженнях дезінформації у соціальних медіа [4, с. 2]. Автори стверджують, що, незважаючи на те, що наразі дослідження дискурсу представлені недостатньо, вони можуть дати ключове розуміння того, чому дезінформація набуває популярності через питання довіри, використання певних політичних нарративів і стереотипів [4, с. 1]. Автори стверджують, що дослідження дискурсу можуть привернути необхідну увагу до конститутивної ролі антагонізму в дезінформації та до зв'язку між політичними практиками, відносинами влади та дизайном платформ [4, с. 1]. Фаркас і Сіа аналізують три емпіричні випадки — російське Агентство інтернет-досліджень, фейкові мусульманські сторінки у Facebook і ультраправі теорії змови, замасковані під бульварні новини — щоб надати більш чітке уявлення про застосування

дискурсивних досліджень до вивчення дезінформації [4, с. 1]. Автори дійшли висновку, що дослідження дискурсу пропонують фундамент для надання нового, критичного та контекстуального розуміння дезінформації в соціальних медіа, виходячи за межі фокусування виключно на неправдивому контенті [4, с. 21]. Цей підхід наголошує на непередбачуваності знань і реляційному конституюванні соціальних ідентичностей, дозволяючи поглиблено досліджувати, як і чому дезінформаційні кампанії конструюють і посилюють політичні наративи й ідентичності та використовуються у ширших дискурсах [4, с. 21]. Фаркас і Сіа також стверджують, що дослідження дискурсу здатні розкрити техно-дискурсивну динаміку соціальних медіа (ХосравіНік, 2018, цит. у Фаркас і Сіа), зокрема, як платформи сприяють тактичному створенню достовірності та автентичності, а також роль антагонізму в дезінформаційних кампаніях [4, с. 21].

Кампанії з дезінформації особливо поширені в сучасну добу «постправди» — превалювання суб'єктивних переконань над об'єктивними критеріями у галузі мас-медіа та споживанні інформації загалом. Три випадки, згадані вище (російська IRA, фейкові мусульманські сторінки у Facebook і ультраправі теорії змови, замасковані під таблоїдні новини), усі обертаються навколо створення достовірності та автентичності для поширення політичних повідомлень, що нагнітають страх та поляризують суспільства [4, с. 21]. Існуючі дослідження показують, що ці аспекти лежать в основі більшості кампаній з дезінформації (Марвік і Льюїс 2017; Деніелз 2009, цит. у Фаркас і Сіа), хоча їм не приділено належної уваги в наукових дослідженнях дезінформації (Хедрік та ін., 2018, цит. у Фаркас і Сіа) [4, с. 21]. Незважаючи на те, що ці три випадки відрізняються з точки зору геополітичних контекстів і платформ, усі вони стосуються тактичного розмивання кордонів: між автентичністю та неавтентичністю, видимістю та анонімністю, цивілізованістю та нецивілізованістю, достовірністю та брехливістю — все це стало можливим завдяки техно-дискурсивному дизайну конкретних платформ (Філіпс і Мілнер 2017, цит. у Фаркас і Сіа) [4, с. 22]. Саме через зміщення цих техно-дискурсивних кордонів процвітає дезінформація, незалежно від того, чи вона походить від невеликих груп активістів, як у випадку з The People Voice, чи від великих акторів, як у випадку з IRA [4, с. 22].

Дезінформація також є важливим виміром триваючої російсько-української війни. Повномасштабна російська агресія проти України, яка почалася 24 лютого 2022 року, пов'язана з новими викликами не лише на реальному полі бою, а й у сфері інформаційної війни [10, с. 93]. Це ескалація протистояння, яка виходить за рамки традиційної російської пропаганди і є спрямованою не лише проти України та українського суспільства, а й проти західних цінностей [10, с. 93]. З 2014 року, в умовах першої фази російсько-української війни і надалі, з 24 лютого 2022 року, після

повномасштабного російського вторгнення, український медіа-простір був і залишається місцем активних інформаційно-психологічних баталій, де боротьба ведеться не лише за емоції, а й за думки, оцінки, поведінку людей [10, с. 93]. Загалом існує консенсус, що Україна виграє в цьому інформаційному протистоянні [10, с. 93]. Це особливо важливо, оскільки Україна веде асиметричну війну проти ядерної держави з переважаючим військовим потенціалом [10, с. 93].

Серед найпопулярніших соціальних мереж в Україні можна відзначити Facebook, Instagram, Twitter, Pinterest, серед інших. Також широко використовуються месенджери, такі як Viber, Telegram, WhatsApp і Signal. Зокрема, Telegram став популярним каналом комунікації та джерелом новин. Слід зазначити, що з 24 лютого 2022 року Telegram став ключовою платформою для отримання українцями інформації про війну [10, с. 115]. Його привабливість пояснюється своєчасним наданням інформації, швидким доступом до новин і репутацією надійного джерела даних [10, с. 93].

Науковці досліджують цю ширшу тему дезінформації, яка використовується в інформаційному вимірі російсько-української війни, а також окремий випадок Telegram. Юськів та ін. здійснили дослідження Telegram як засобу комунікації під час російсько-української війни, зокрема, фокус дослідження був на структурі стратегічних комунікацій у воєнний час [10, с. 93]. За результатами аналізу, структура включає комунікаційні компоненти, що стосуються України, — інтерактивний, оперативний та позаоперативний зв'язок — та ті, що стосуються РФ (противника) — оперативний та позаоперативний зв'язок [10, с. 93]. Усі перелічені компоненти є суттєвими, але відрізняються за вагою, зокрема, частка компонентів, що стосуються України, більш ніж удвічі перевищує частку компонентів РФ [10, с. 93]. Найбільшу частку займають інтерактивні комунікації (поєднання комунікацій, пов'язаних із зв'язками з громадськістю, публічною дипломатією тощо): насамперед теми, пов'язані з пошуком міжнародної підтримки та відносинами з державними органами, що характерно для розвитку демократичних країн у період глобалізації [10, с. 93]. Друге місце займають оперативні комунікації, зокрема, психологічні операції і третє — позаоперативні комунікації, а саме наслідки бойових дій (людські, військові, матеріальні) [10, с. 93]. Юськів та ін. припускають, що визначені компоненти та субкомпоненти стратегічних комунікацій у воєнний час можуть бути застосовані до будь-якої ситуації збройного конфлікту, і перевірка такого припущення може бути предметом подальших досліджень [10, с. 93]. Крім того, може бути доцільним подальше застосування критичного дискурс-аналізу для вивчення дезінформаційного виміру російсько-української війни.

Висновки

Можна зробити висновок, що критичний дискурс-аналіз є продуктивним методом дослідження дезінформації. Критичний дискурс-аналіз наголошує на конструюванні соціальних ідентичностей, що може допомогти вивчати природу дезінформаційних кампаній, спрямованих на створення та просування певних політичних наративів і охоплення ширшої аудиторії з метою введення її в оману. Критичний дискурс-аналіз у вивченні дезінформації може допомогти деконструювати механізми, за допомогою яких здійснюється маніпулювання питаннями мови та влади для досягнення певних політичних цілей. Це особливо актуально в нинішню добу так званої «постправди», коли думки та упередження часто стають більш впливовими, ніж факти та цифри.

Ключовими принципами критичного дискурс-аналізу є зосередженість на соціальних проблемах, дискурсивність владних відносин, взаємозв'язок між суспільством і культурою, з одного боку, та дискурсом, з іншого; зв'язок між дискурсом та ідеологією, а також інтерпретаційний характер критичного дискурс-аналізу. Кампанії з дезінформації широко розповсюдилися у всьому світі, особливо після президентських виборів у США 2016 року та референдуму Brexit у Великобританії. Дезінформація також широко використовується в інформаційному вимірі триваючої російсько-української війни з метою введення в оману різних аудиторій та досягнення відповідних політичних і військових цілей. Видається доцільним застосовувати критичний дискурс-аналіз як метод дослідження дезінформаційних кампаній російсько-української війни у подальших наукових розвідках.

Критичний дискурс-аналіз є одним із перспективних якісних методів дослідження дезінформації. Зокрема, такі дослідження є актуальними в контексті посилення глобального протистояння між авторитаризмом і демократією. Цей метод може бути ефективно використаний для дослідження дезінформації у політичних контекстах.

Список посилань

1. Wodak, R. (1996). *Disorders of Discourse*. Addison Wesley Longman Limited, New York. 200 p.
2. Вібла А. І. (2017). Критичний дискурс-аналіз як напрямок дослідження політичного дискурсу. [shorturl. at/tDHSY](https://shorturl.at/tDHSY) (accessed date March 16, 2023).
3. Vilmer, J.-B. Hybrid CoE Research Report. (2021). *Effective State Practices against Disinformation: Four Country Case Studies*. [https://www. hybridcoe. fi/wp-content/uploads/2021/07/20210709_Hybrid_CoE_Research_Report_2_Effective_state_practices_ against_disinformation_WEB.pdf](https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2021/07/20210709_Hybrid_CoE_Research_Report_2_Effective_state_practices_against_disinformation_WEB.pdf) (accessed date March 13, 2023).

4. Farkas, J. & Xia, Y. (n/d). Unpacking Disinformation as Social Media Discourse. Pre-print of Book Chapter from the Anthology: Digital Discourse and Society: Integrating the Digital with the Political. (KhosraviNik, M. ed.). Forthcoming. John Benjamins Publishing Company. <http://www.johanfarkas.com/wp-content/uploads/2021/11/FarkasXia-Pre-Print-Forthcoming.pdf> (accessed date March 13, 2023).
5. Sundholm, R. (2022). Neglecting Disinformation A Critical Discourse Analysis of How Swedish News Media Contribute to the Meaning Making of the Digital Services Act. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1678766/FULLTEXT01.pdf> (accessed date March 13, 2023).
6. Crowe, S., et al. (2011, June). «The case study approach». BMC Medical Research Methodology, 11, p. 100. PubMed Central, <https://doi.org/10.1186/1471-2288-11-100>.
7. Wodak, R. (2009). The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual.
8. Cummings, S., et al. (2020, September). «How to Use Critical Discourse Analysis for Policy Analysis: A Guideline for Policymakers and Other Professionals». Knowledge Management for Development Journal, 15, 1, p. 99–108, <https://km4djournal.org/index.php/km4dj/article/view/473>.
9. Wodak, R. (2015). The Politics of Fear. What Right-wing Populist Discourses Mean.
10. Yuskiv, B., et al. (2022). «The Structure of Wartime Strategic Communications: Case Study of the Telegram Channel Insider Ukraine». Politologija, 107, 3, p. 90–119. DOI: <https://doi.org/10.15388/Polit.2022.107.3>.

References

1. Wodak, R. (1996). Disorders of Discourse. Addison Wesley Longman Limited, New York. 200 p.
2. Vibla A.I. (2017). Krytychny dyskurs-analiz yak napriamok doslidzhennia politychnoho dyskursu. shorturl.at/tDHSY (accessed date March 16, 2023).
3. Vilmer, J.-B. Hybrid CoE Research Report. (2021). Effective State Practices against Disinformation: Four Country Case Studies. https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2021/07/20210709_Hybrid_CoE_Research_Report_2_Effective_state_practices_against_disinformation_WEB.pdf (accessed date March 13, 2023).
4. Farkas, J. & Xia, Y. (n/d). Unpacking Disinformation as Social Media Discourse. Pre-print of Book Chapter from the Anthology:

- Digital Discourse and Society: Integrating the Digital with the Political. (KhosraviNik, M. ed.). Forthcoming. John Benjamins Publishing Company. <http://www.johanfarkas.com/wp-content/uploads/2021/11/FarkasXia-Pre-Print-Forthcoming.pdf> (accessed date March 13, 2023).
5. Sundholm, R. (2022). Neglecting Disinformation A Critical Discourse Analysis of How Swedish News Media Contribute to the Meaning Making of the Digital Services Act. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1678766/FULLTEXT01.pdf> (accessed date March 13, 2023).
 6. Crowe, S., et al. (2011, June). «The case study approach». *BMC Medical Research Methodology*, 11, p. 100. PubMed Central, <https://doi.org/10.1186/1471-2288-11-100>.
 7. Wodak, R. (2009). *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*.
 8. Cummings, S., et al. (2020, September). «How to Use Critical Discourse Analysis for Policy Analysis: A Guideline for Policymakers and Other Professionals». *Knowledge Management for Development Journal*, 15, 1, p. 99–108, <https://km4djournal.org/index.php/km4dj/article/view/473>.
 9. Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear. What Right-wing Populist Discourses Mean*.
 10. Yuskiv, B., et al. (2022). «The Structure of Wartime Strategic Communications: Case Study of the Telegram Channel Insider Ukraine». *Politologija*, 107, 3, p. 90–119. DOI: <https://doi.org/10.15388/Polit.2022.107.3>.

Anna Taranenko

National University of «Kyiv-Mohyla Academy» (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-2588-4941>

e-mail: taranenkoann@yahoo.com

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS FOR STUDYING DISINFORMATION

Abstract

Critical discourse analysis (CDA) is one of productive research methods in the realm of Political Science. It is **urgent** to specify the relevance of critical discourse analysis as a method of studying disinformation in view of the ongoing fight between democracy and authoritarianism worldwide. For the purpose of outlining the relevance of critical discourse analysis as a **method** of studying disinformation, the author has utilized the method of case study. As a **result**, it can be stated that critical discourse analysis is a productive method for studying disinformation. Critical discourse analysis stresses construction of social identities, which can help to study the nature of disinformation campaigns aimed at creating and promoting particular political narratives and reaching wider audiences with the purpose of misleading and confusing. Critical discourse analysis of disinformation spreading can help to deconstruct mechanisms with the help of which the issues of language and power can be manipulated to achieve particular political gains. This is especially urgent in the current so-called era of «post-truth» when opinions and biases can often be more influential than facts and figures.

Disinformation campaign have been widely spread globally, especially since 2016 U.S. presidential elections and Brexit referendum in Great Britain. Disinformation is also widely utilized in the information dimension of the ongoing russia-Ukraine war with the purpose of misleading different audiences and achieving political and military gains. It can be **concluded** that critical discourse analysis is one of the promising qualitative methods of disinformation research. In particular, it is urgent in the context of strengthening of the global confrontation between authoritarianism and democracy. This method can be productively used for researching disinformation in political contexts.

Keywords: critical discourse analysis, Ukraine, russia-Ukraine war, disinformation, democracy, research methods, international security

Стаття надійшла до редакції 10. 02.23

© Тараненко Г.Г., 2023